

УДК 364-053.2:364.65-054.73

DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.5.6>**Марія ЖІНЧИН**

аспірантка, Національний університет «Львівська політехніка», вул. Степана Бандери, 12, м. Львів, Україна, 79013

ORCID: 0009-0000-2894-6875

Бібліографічний опис статті: Жінчин, М. (2025). Проблеми та потреби внутрішньо переміщених дітей в умовах війни: роль громадських і міжнародних організацій. *Ввічливість. Humanitas*, 5, 49–56, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.5.6>

ПРОБЛЕМИ ТА ПОТРЕБИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВІЙНИ: РОЛЬ ГРОМАДСЬКИХ І МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

У статті проаналізовано правове, інституційне та практичне забезпечення захисту дітей-внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в умовах війни, а також визначення ролі громадських та міжнародних організацій у реалізації державної політики соціального захисту дітей, постраждалих від воєнних дій. Особливу увагу приділено дослідженню механізмів міжсекторальної взаємодії між державними структурами та неурядовими організаціями у сфері соціальної, психологічної й матеріальної підтримки дітей-ВПО.

У дослідженні застосовано системно-структурний і порівняльний підходи, що дозволило проаналізувати чинну нормативно-правову базу України, яка регулює права дітей-ВПО (Закони України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», «Про охорону дитинства», «Про соціальні послуги», а також відповідні постанови Кабінету Міністрів України та накази Міністерства освіти і науки). Використано аналітичний метод для узагальнення статистичних даних і звітів міжнародних організацій (Caritas Ukraine, Save the Children, UNICEF, World Vision International) щодо масштабів гуманітарної, освітньої та психологічної допомоги дітям в Україні. Описово-аналітичний метод дозволив оцінити ефективність цих програм і сформулювати рекомендації щодо інтеграції їхнього досвіду у державну політику.

Здійснено комплексний аналіз правових засад та практичних механізмів соціального захисту дітей-внутрішньо переміщених осіб у контексті воєнних подій. Визначено роль провідних благодійних і міжнародних організацій у наданні комплексної допомоги дітям-ВПО, яка охоплює освітній, психологічний, соціальний та матеріальний компоненти. Обґрунтовано доцільність створення в Україні національної системи підтримки дітей-ВПО за моделлю «дружніх до дитини просторів» (Child Friendly Spaces), яка поєднувала б державні програми з практиками неурядових структур. Запропоновано концепцію впровадження державної програми «Безпечна школа» на основі досвіду проєкту «ГОВОРИ» Центру гідності дитини Українського католицького університету, що передбачає електронні інструменти звернення дітей по допомогу та розвиток культури безпечного освітнього середовища. Результати дослідження доводять, що наявна система соціального захисту дітей-ВПО в Україні потребує подальшого удосконалення та інституційного зміцнення. Попри достатню законодавчу базу, реалізація її положень у громадах є нерівномірною через кадрові, фінансові та організаційні обмеження. Громадські та міжнародні організації відіграють ключову роль у заповненні цих прогалин, забезпечуючи оперативне реагування на потреби дітей та їхніх родин.

Для підвищення ефективності державної політики доцільно інтегрувати успішні практики гуманітарних структур у систему соціального захисту, запровадити адресні грошові гранти, програми психосоціальної підтримки, а також розширити мережу дитячих центрів допомоги у кожній територіальній громаді. Упровадження таких заходів сприятиме формуванню сталих механізмів захисту прав дітей, підвищенню рівня соціальної безпеки та відновленню психологічного добробуту дітей, які пережили вимушене переміщення.

Ключові слова: внутрішньо переміщені діти, внутрішньо переміщені особи, соціальний захист, гуманітарна допомога, психосоціальна підтримка, благодійні організації, державна політика.

Mariia ZHINCHYN

Postgraduate Student, Lviv Polytechnic National University, 12 Stepan Bandera str., Lviv, Ukraine, 79013

ORCID: 0009-0000-2894-6875

To cite this article: Zhinchyn, M. (2025). Problemy ta potreby vnutrishno peremishchenykh ditei v umovakh viiny: rol hromadskykh i mizhnarodnykh orhanizatsii [Problems and needs of internally displaced children during the war: the role of civil and international organizations]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 5, 49–56, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.5.6>

PROBLEMS AND NEEDS OF INTERNALLY DISPLACED CHILDREN DURING THE WAR: THE ROLE OF CIVIL AND INTERNATIONAL ORGANIZATIONS

The article analyzes the legal, institutional, and practical mechanisms for protecting internally displaced children (IDCs) in Ukraine during wartime, emphasizing the role of civil society and international organizations in implementing state social protection policies for children affected by armed conflict. Particular attention is paid to the study of cross-sectoral cooperation between state institutions and non-governmental organizations in providing social, psychological, and material support to internally displaced children.

The research applies a systemic-structural and comparative approach, which made it possible to analyze the current Ukrainian legal framework governing the rights of displaced children – including the Laws of Ukraine “On Ensuring the Rights and Freedoms of Internally Displaced Persons,” “On the Protection of Childhood,” “On Social Services,” as well as relevant decrees of the Cabinet of Ministers and orders of the Ministry of Education and Science. An analytical method was used to generalize statistical data and reports from international organizations such as Caritas Ukraine, Save the Children, UNICEF, and World Vision International, which reflect the scale of humanitarian, educational, and psychological assistance provided to children in Ukraine. The descriptive-analytical method enabled the evaluation of these programs’ effectiveness and the formulation of recommendations for integrating their best practices into national policy.

A comprehensive analysis of the legal foundations and practical mechanisms of social protection for internally displaced children under wartime conditions was conducted. The study identifies the role of leading charitable and international organizations in providing integrated assistance that encompasses educational, psychological, social, and material components. The article substantiates the need to create a national support system for displaced children in Ukraine based on the model of «Child-Friendly Spaces», which would combine state programs with non-governmental practices. Additionally, it proposes the implementation of a state program titled “Safe School,” inspired by the “HOVORY” (“Speak Up”) project of the Ukrainian Catholic University’s Center for Child Dignity. This initiative introduces electronic safety-reporting tools and promotes a culture of secure educational environments for children.

The study’s findings indicate that the existing system of social protection for internally displaced children in Ukraine requires further improvement and institutional strengthening. Despite a well-developed legal framework, implementation at the community level remains inconsistent due to personnel shortages, financial constraints, and limited psychological services. Civil and international organizations play a crucial role in addressing these gaps, ensuring timely responses to the needs of children and their families.

To enhance the effectiveness of state policy, it is advisable to integrate successful humanitarian practices into the national social protection system — including targeted cash grants, psychosocial support programs, and the expansion of local child assistance centers in every community. Implementing these measures would help establish sustainable mechanisms for protecting children’s rights, improve social safety, and restore the psychological well-being of children who have experienced forced displacement.

Key words: internally displaced children, internally displaced persons, social protection, humanitarian assistance, psychosocial support, charitable organizations, state policy.

Актуальність дослідження. Повномасштабна війна в Україні спричинила безпрецедентні соціальні виклики, серед яких особливе місце посідає проблема захисту прав і забезпечення потреб дітей-внутрішньо переміщених осіб (ВПО), які були змушені залишити свої домівки через бойові дії, втрату житла та загрозу життю. Це призвело до масштабних порушень їхніх базових прав – на освіту, охорону здоров’я, безпеку та розвиток. Саме тому питання соціального супроводу, психосоціаль-

ної підтримки й інтеграції дітей-ВПО набуло особливої ваги у сучасному науковому та практичному дискурсі.

Попри розвинену нормативно-правову базу – Закони України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», «Про охорону дитинства», «Про соціальні послуги», а також урядові постанови щодо грошової допомоги та освітніх гарантій, механізми їх реалізації залишаються недостатньо ефективними на місцевому рівні. Брак ресурсів, нерівномірне

навантаження на громади, кадровий дефіцит у соціальній сфері та обмежений доступ до психологічних послуг посилюють вразливість внутрішньо переміщених дітей. У цій ситуації саме громадські, благодійні та міжнародні організації відіграють ключову роль у наданні допомоги, компенсуючи прогалини державної політики.

Актуальність дослідження визначається необхідністю осмислення цього міжсекторального партнерства та інтеграції найуспішніших практик громадських і міжнародних структур у систему державної соціальної політики. Діяльність таких організацій, як Caritas Ukraine, Save the Children, UNICEF, World Vision International, демонструє ефективні моделі роботи з дітьми-ВПО – від створення безпечних освітніх просторів до забезпечення психосоціальної підтримки, матеріальної допомоги та програм з розвитку стійкості. Досвід Центру гідності дитини Українського католицького університету, який упроваджує проєкт «ГОВОРИ» у школах Львівської громади, є прикладом того, як локальні ініціативи можуть посилювати безпеку та психологічне благополуччя дітей.

Таким чином, актуальність теми полягає у необхідності розроблення комплексної державної політики, яка б інтегрувала напрацювання міжнародних і громадських організацій, забезпечуючи системну, довготривалу й доступну підтримку дітей-ВПО у кожній громаді. Науковий аналіз цих процесів дозволяє виявити ефективні механізми взаємодії між державними та недержавними суб'єктами, окреслити напрями удосконалення нормативного регулювання і сформулювати підґрунтя для створення стійкої моделі соціального захисту дітей, постраждалих від війни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз сучасних досліджень і звітів міжнародних організацій свідчить про формування комплексного підходу до підтримки дітей внутрішньо переміщених осіб, який охоплює освітні, психологічні та соціальні аспекти. У звітах Caritas Ukraine відзначено масштаб впровадження розвивальних і компенсаторних занять, а також розповсюдження шкільних наборів, що свідчить про цільову відповідь на матеріальні й академічні потреби дітей-ВПО (Caritas Ukraine, 2024). UNICEF у межах ініціативи «Спільно» демонструє модель мультисекторальної підтримки,

яка поєднує освітні активності, батьківське консультування та скерування до спеціалізованих послуг (UNICEF, 2025).

Широкий масив звітів фіксує зростання потреб у психосоціальній підтримці та першій психологічній допомозі. Caritas Ukraine системно нарощує обсяг ПЗПСС через дитячі простори та роботу з батьками; Save the Children і World Vision International впроваджують групові та індивідуальні формати підтримки, а також моделі «безпечних просторів» (Child Friendly Spaces/Safe Spaces), спрямовані на зниження стресу, відновлення емоційної стабільності та розвиток навичок стійкості (Caritas Ukraine, 2024; Save the Children, 2025; World Vision International, 2024).

Дані міжнародних організацій підтверджують значні обсяги прямої матеріальної допомоги: грошові гранти сім'ям, продовольча підтримка, забезпечення засобами гігієни та базовими товарами, WASH-інтервенції. Звіти Save the Children і World Vision International демонструють масштаби охоплення дітей та опікунів і підкреслюють ефект поєднання грошової допомоги з доступом до послуг (Save the Children, 2025; World Vision International, 2024). Така «комбінована відповідь» у публікаціях позиціонується як критично важлива в умовах тривалих криз.

У науково-практичних матеріалах простежується інституціоналізація моделей стандарту дитинно орієнтованого реагування: безпечні локації, структуровані заняття, скерування до медицини/соцзахисту, залучення батьків і педагогів (UNICEF, 2025; Caritas Ukraine, 2024); також акцентують на важливості партнерств із місцевою владою, що підвищує доступність і масштабованість послуг.

Локальні інновації у шкільному середовищі. На рівні громад з'являються ініціативи цифрової безпеки та превенції насильства (проєкт «ГОВОРИ» Центру гідності дитини УКУ), які пропонують інструменти раннього звернення дітей по допомогу («кнопка безпеки»), типові стандарти реагування та навчальні модулі для учнів і педагогів. Публікації про локальні практики наголошують, що інтеграція таких ініціатив у політики громад сприяє формуванню «культури безпеки» в школах і кращому виявленню вразливості дітей-ВПО (Український католицький університет, 2025).

Таким чином, сучасні публікації й звіти описують надану адресну матеріальну підтримку, компенсаторні освітні заходи та системну ПЗПСС, реалізовані через мережі безпечних дитячих просторів і партнерства з громадами (Caritas Ukraine, 2024; UNICEF, 2025; Save the Children, 2025; World Vision International, 2024; Законодавча база України 2001–2022). На цьому тлі науково обґрунтованим є курс на державну інституціоналізацію успішних моделей НУО (дитячі простори, «швидкі» грошові інструменти, шкільні системи безпеки), їх стандартизацію та стабільне фінансування, що дозволить зменшити територіальні диспропорції та забезпечити сталі результати для дітей-ВПО. Отже, без державної координації та фінансування навіть найефективніші ініціативи можуть залишатися короткостроковими.

Мета дослідження: проаналізувати правові, інституційні та практичні механізми соціального захисту дітей-внутрішньо переміщених осіб в умовах війни, роль громадських і міжнародних організацій у забезпеченні їхньої освітньої, психологічної й матеріальної підтримки, підкреслити важливість інтеграції їх досвіду у державну систему соціальної політики.

Виклад основного матеріалу. Внаслідок повномасштабної війни сотні тисяч дітей втратили домівки, освітнє середовище та доступ до базових послуг. Це зумовлює потребу в системній підтримці внутрішньо переміщених дітей як на державному, так і на громадському рівнях.

В Україні правовий статус дітей-внутрішньо переміщених осіб визначається низкою нормативно-правових актів, що формують основу державної політики у сфері соціального захисту. Базовим документом є Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII, який гарантує дітям-ВПО право на освіту, медичне обслуговування, соціальний захист, забезпечення житлом і сприяння інтеграції в громадах. Закон передбачає, що діти-переселенці користуються тими самими правами, що й інші громадяни, незалежно від місця реєстрації чи фактичного проживання (Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», 2014).

Важливим доповненням виступає Закон України «Про охорону дитинства» (2001), який гарантує державний захист прав дітей, зокрема

тих, що постраждали від війни. Після 2022 року до нього внесено зміни, що визначають необхідність особливого соціального захисту дітей-ВПО, забезпечення доступу до освіти, охорони здоров'я, психологічної підтримки й соціальних послуг (Закон України «Про охорону дитинства», 2001).

Ключове значення має також Закон України «Про соціальні послуги», який визначає правові та організаційні засади надання соціальних послуг дітям, сім'ям із дітьми та особам, які перебувають у складних життєвих обставинах. Згідно з цим законом, діти, які мають статус внутрішньо переміщених осіб, мають право отримувати соціальні послуги. До таких послуг належать, зокрема, соціальний супровід, психологічна реабілітація, консультаційна допомога, підтримка сімейного виховання, а також надання тимчасового притулку чи догляду. Закон закріплює право дітей-ВПО на першочергове отримання соціальних послуг у разі втрати батьківського піклування, насильства чи загрози життю і здоров'ю (Закон України «Про соціальні послуги», 2019).

Державна політика також базується на Постанові Кабінету Міністрів України № 332 від 20 березня 2022 р. «Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам», яка передбачає щомісячну допомогу на дітей-ВПО у розмірі 3000 грн. Вона спрямована на покриття базових потреб – харчування, одягу, навчальних матеріалів тощо (Постанова КМУ № 332, 2022).

Наказ МОН № 274 від 13 березня 2022 р. спрощував процедуру зарахування дітей-переселенців до шкіл, дозволяв дистанційне навчання й забезпечував освітню інтеграцію (Наказ МОН № 274, 2022).

Попри наявність нормативних гарантій, їх реалізація на місцях залишається неповною через нерівномірний розподіл ресурсів, кадровий дефіцит у соціальній сфері та обмежені можливості надання психологічної допомоги. Саме тому громадські та міжнародні організації відіграють ключову роль у практичному виконанні законодавчих норм.

Карітас України у 2024 році продовжив масштабну діяльність із підтримки дітей внутрішньо переміщених осіб, зосереджену на створенні безпечного освітнього та психологічного середовища. Протягом року 26 152 дитини

відвідували 46 дитячих просторів і центрів, де проводилися 12 437 заходів, спрямованих на емоційне навчання, надання першої психологічної допомоги та підтримку психічного здоров'я. Для подолання освітніх втрат було організовано 9 419 розвивальних занять і уроків. Окрім того, 7 664 дитини скористалися можливістю відпочинку в дитячих таборах в Україні та за кордоном, а в межах кампанії School Bag роздано 4 524 шкільні набори. Значну увагу організація приділяє роботі з батьками: 3 949 осіб пройшли тренінги з розвитку батьківських навичок і подолання стресу. Програма психосоціальної підтримки охопила 2 275 дітей, а 1 520 педагогів отримали професійні консультації та супровід. Також 416 дітей-ВПО, які проживають у притулках, були залучені до освітніх і дозвілєвих заходів. У межах стратегії розширення доступу до безпечного дитячого середовища Карітас відкрив 51 дружній до дітей простір (Child Friendly Space) у всіх регіонах України, які діють на базі 46 місцевих організацій Карітас (Caritas Ukraine, 2024).

Міжнародна організація Save the Children реалізує в Україні масштабні програми підтримки дітей, постраждалих від війни, включаючи дітей із числа внутрішньо переміщених осіб. Організація надає грошові гранти сім'ям для забезпечення базових потреб, гуманітарну допомогу, продукти харчування, медичні послуги та підтримку засобів до існування. У межах діяльності Save the Children допомогу отримали понад 254 000 осіб, з них понад 88 000 дітей, а загальна сума фінансової підтримки перевищила 63,57 млн доларів США. Крім того, програми продовольчої безпеки та підтримки засобів до існування охопили понад 472 000 осіб, зокрема 145 000 дітей, а через ініціативи у сфері водопостачання, санітарії та гігієни (WASH) допомогу отримали 2,6 мільйона осіб, серед яких 695 000 дітей. З початку реагування Save the Children надала послуги із захисту дітей близько 350 000 осіб, з яких 267 000 – діти. Організація створила 28 громадських центрів і просторів, дружніх до дітей, молоді та сімей, які забезпечують безпечне середовище для навчання, дозвілля, відпочинку та психологічного відновлення. Також Save the Children проводить психологічну та психосоціальну підтримку (ПЗПСС) для дітей, їхніх батьків та спільнот, сприяючи зміцненню їхньої

стійкості, емоційній стабільності та соціальній інтеграції (Save the Children, 2025).

UNICEF реалізує масштабну ініціативу підтримки дітей внутрішньо переміщених осіб через створення дитячих точок «Спільно», які функціонують у 20 областях України. Ці простори забезпечують дітям безпечне, дружнє до них середовище, де вони можуть навчатися, грати, спілкуватися й отримувати психологічну підтримку в умовах війни. У межах діяльності точок «Спільно» проводяться навчальні та розвивальні заняття, консультації для батьків щодо виховання й розвитку дітей, роздача індивідуальних навчальних наборів, надання медичних і соціальних консультацій, а також психологічна допомога дітям і дорослим. Дитячі точки розташовані в різних форматах – у наметах, приміщеннях залізничних вокзалів, соціальних центрах, притулках для ВПО, а також у межах мобільних команд, що відвідують громади, постраждалі від війни. З березня 2022 по березень 2023 року понад 150 таких точок прийняли понад 775 тисяч відвідувачів, серед яких близько 480 тисяч дітей. Завдяки партнерству UNICEF із органами влади, громадськими організаціями та волонтерами «Спільно» забезпечує комплексну, мультисекторальну допомогу сім'ям із дітьми, сприяючи відновленню психологічної стійкості, розвитку та соціальній інтеграції дітей-ВПО (UNICEF, 2025).

Починаючи з 2022 року й станом на червень 2025 року, World Vision International реалізує програму кризового реагування, яка охопила понад 2,245 мільйона осіб, з них понад 1,022 мільйона дітей. Організація надає комплексну допомогу, що включає доступ до освіти, підтримку психічного здоров'я, грошову допомогу, програми забезпечення засобів до існування, зимову допомогу та ініціативи із захисту дітей. Окремий напрям – програма «Safe Spaces for Children», у межах якої створюються безпечні простори для дітей у громадах, що постраждали від війни. У таких просторах діти отримують психосоціальну підтримку, можливість навчання, ігор, творчого розвитку, а також консультації для батьків. Програма спрямована на зниження рівня стресу серед дітей-ВПО, відновлення їхнього емоційного стану та розвиток навичок стійкості до кризових ситуацій. Таким чином, діяльність World Vision відіграє

ключову роль у забезпеченні комплексної допомоги дітям, постраждалим від війни, поєднуючи гуманітарну, освітню та психологічну підтримку, орієнтовану на відновлення безпечного дитинства в умовах надзвичайних ситуацій (World Vision International, 2024).

Усі ці організації не лише забезпечують базову допомогу, а й сприяють соціальній інтеграції внутрішньо переміщених дітей через освіту, творчість і спілкування з ровесниками, що має ключове значення для їхнього психологічного відновлення.

Центр гідності дитини Українського католицького університету реалізує у школах Львівської громади проєкт «ГОВОРИ», спрямований на створення безпечного освітнього середовища та запобігання булінгу. У межах проєкту в електронних щоденниках учнів з'явилася «Кнопка безпеки ГОВОРИ», яка дозволяє дітям швидко повідомити про проблему або небезпечну ситуацію. Повідомлення автоматично надходить директору школи, відповідальній особі за безпеку та до Управління розвитку освіти. Також впроваджено онлайн-курс «Твоя безпека в школі» та методичні матеріали для педагогів, що допомагають проводити інтерактивні заняття з безпеки. Для молодших школярів розроблено навчального героя-персонажа Чубчика, який у відеоформаті пояснює правила безпечної поведінки. Проєкт реалізується у партнерстві з Львівською міською радою, Департаментом гуманітарної політики та Департаментом освіти і культури ЛМР і спрямований на формування культури довіри та захисту дітей у навчальних закладах (Український католицький університет, 2025).

Разом із тим більшість ініціатив має проєктний характер і залежить від міжнародного фінансування. Це створює ризики несталості допомоги після завершення грантів. Тому важливо, щоб держава інтегрувала досвід громадських та міжнародних організацій у власну систему соціального захисту та розробила механізми сталого фінансування програм для дітей.

Досвід громадських і міжнародних організацій доводить, що ефективна система допомоги дітям-внутрішньо переміщеним особам має поєднувати гуманітарну, матеріальну, освітню, психологічну та фінансову підтримку. Держава може використати ці напрацювання

для створення єдиної національної програми комплексної допомоги дітям-ВПО, яка передбачатиме як грошову підтримку сімей із дітьми, так і доступ до безкоштовних послуг у кожній територіальній громаді.

На основі практики організацій Save the Children та World Vision, держава може запровадити систему адресних грошових грантів і ваучерів для покриття базових потреб дітей (харчування, одяг, засоби гігієни, навчальні матеріали), що забезпечить швидку реакцію на кризові ситуації. Також доцільним є створення фонду екстреної підтримки сімей ВПО, який би працював за принципом гнучкого фінансування та міг залучати кошти міжнародних донорів і місцевих бюджетів.

Досвід Caritas Ukraine та UNICEF може стати основою для створення державної мережі дитячих центрів підтримки, подібних до «дружніх до дітей просторів» (Child Friendly Spaces) та «точок Спільно». Такі осередки могли б діяти при центрах соціальних служб у громадах, надаючи дітям безкоштовну психологічну допомогу, організовуючи навчальні та дозвілєві програми, розвивальні гуртки й оздоровчі ініціативи.

Крім того, на прикладі проєкту «ГОВОРИ» Центру гідності дитини Українського католицького університету, держава може запровадити національну програму «Безпечна школа», яка включатиме електронну систему звернення дітей по допомогу, тренінги з безпеки для учнів і педагогів, а також інтеграцію шкільних психологів до системи реагування на випадки насильства або стресу.

З метою забезпечення сталості таких ініціатив було б доцільно розробити механізм постійного бюджетного фінансування із залученням місцевих громад і партнерів громадянського суспільства. Це дозволить перетворити тимчасові гуманітарні програми на довготривалу державну систему соціального захисту дітей-ВПО, що гарантуватиме доступність допомоги незалежно від регіону проживання та джерел міжнародного фінансування.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження засвідчило, що система соціального захисту дітей-внутрішньо переміщених осіб в Україні має розвинену нормативно-правову базу, проте її реалізація залишається нерівномірною та обме-

женою ресурсно. Законодавчі гарантії, визначені в актах України – «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», «Про охорону дитинства», «Про соціальні послуги», а також у постановах уряду, створюють правові умови для захисту дітей-ВПО, однак ефективність їх практичного втілення значною мірою залежить від місцевих громад.

Визначено, що громадські та міжнародні організації, зокрема, Caritas Ukraine, UNICEF, Save the Children, World Vision International, забезпечують значну частину допомоги дітям-ВПО, охоплюючи психологічну, матеріальну, освітню та соціальну підтримку. Їх діяльність не лише заповнює прогалини державної політики, а й формує нові стандарти реагування – мультисекторальні, комплексні та орієнтовані на дитину.

Обґрунтовано необхідність інтеграції найуспішніших практик неурядових організацій у державну систему соціального захисту. До таких належать, зокрема, моделі «дружніх до дітей просторів» (Child Friendly Spaces), адресна грошова допомога сім'ям, програми психосоціальної підтримки та ініціативи з циф-

рової безпеки у школах. Створення національної мережі дитячих центрів підтримки й запровадження державної програми «Безпечна школа» дозволить сформувати стійку систему допомоги дітям, які пережили вимушене переміщення.

Подальші наукові пошуки доцільно спрямувати на оцінку ефективності реалізації програм підтримки дітей-ВПО у громадах різних регіонів України; розроблення індикаторів соціальної інтеграції дітей-переселенців у приймаючі громади; аналіз впливу психосоціальних програм на відновлення емоційної стійкості дітей; вивчення можливостей державно-приватного партнерства у сфері соціального супроводу дітей-ВПО; порівняльний аналіз міжнародних моделей захисту дітей під час гуманітарних криз для адаптації найкращих практик до українського контексту. Такі напрями дослідження дадуть змогу поглибити наукове розуміння проблематики соціального захисту дітей-ВПО, розробити практичні рекомендації для державних і муніципальних органів та сприятимуть формуванню сталих механізмів підтримки дитинства в умовах війни.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20 жовтня 2014 р. № 1706-VII. Законодавство України : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18> (дата звернення: 07.10.2025).
2. Закон України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 р. № 2402-III. Законодавство України : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14> (дата звернення: 07.10.2025).
3. Закон України «Про соціальні послуги» від 17 січня 2019 р. № 2671-VIII. Законодавство України : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19> (дата звернення: 07.10.2025).
4. Постанова Кабінету Міністрів України № 332 від 20 березня 2022 р. Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-п> (дата звернення: 07.10.2025).
5. Наказ Міністерства освіти і науки України № 274 від 13 березня 2022 р. Про організацію освітнього процесу для дітей, переміщених унаслідок збройної агресії : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0274729-22#Text> (дата звернення: 07.10.2025).
6. Український католицький університет. (2025). URL: <https://www.facebook.com/100064505363536/posts/1209457617881072> (дата звернення: 07.10.2025).
7. Caritas Ukraine. (2024). Annual report : веб-сайт. URL: <https://caritas.ua/wp-content/uploads/2025/07/zvit2024.pdf> (дата звернення: 07.10.2025).
8. UNICEF. (2025). URL: <https://www.unicef.org/ukraine> (дата звернення: 07.10.2025).
9. Save the Children. (2025). Three Years of Loss, Bombardment and Displacement: War in Ukraine : веб-сайт. URL: <https://www.savethechildren.net/what-we-do/emergencies/war-ukraine> (дата звернення: 07.10.2025).
10. World Vision International. (2024). URL: <https://www.wvi.org/emergencies/ukraine> (дата звернення: 07.10.2025).

REFERENCES:

1. Verkhovna Rada of Ukraine. (2014). Zakon Ukrainy «Pro zabezpechennia prav i svobod vnutrishno peremishchenykh osob» [Law of Ukraine «On ensuring the rights and freedoms of internally displaced persons»]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18> [in Ukrainian].
2. Verkhovna Rada of Ukraine. (2001). Zakon Ukrainy «Pro okhoronu dytynstva» [Law of Ukraine «On the protection of childhood»]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14> [in Ukrainian].
3. Verkhovna Rada of Ukraine. (2019). Zakon Ukrainy «Pro sotsialni posluhy» [Law of Ukraine «On social services»]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19> [in Ukrainian].
4. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2022). Deiaki pytannia vyplaty dopomohy na prozhyvannia vnutrishno peremishchenym osobam [Some issues of providing living allowance to internally displaced persons]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-p> [in Ukrainian].
5. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2022). Pro orhanizatsiiu osvithnoho protsesu dlia ditei, peremishchenykh unaslidok zbroinoi ahresii [On organizing the educational process for children displaced as a result of armed aggression]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0274729-22#Text> [in Ukrainian].
6. Ukrainyskyi Katolytskyi Universytet. (2025). Proiekt «HOVORY» – systema bezpeky u shkolakh Lvivskoi hromady [Project «HOVORY» – a safety system in Lviv schools]. Retrieved from <https://www.facebook.com/100064505363536/posts/1209457617881072> [in Ukrainian].
7. Caritas Ukraine. (2024). Annual Report. Retrieved from <https://caritas.ua/wp-content/uploads/2025/07/zvit2024.pdf> [in Ukrainian].
8. UNICEF. (2025). Retrieved from <https://www.unicef.org/ukraine>
9. Save the Children. (2025). Three Years of Loss, Bombardment and Displacement: War in Ukraine. Retrieved from <https://www.savethechildren.net/what-we-do/emergencies/war-ukraine>
10. World Vision International. (2024). Retrieved from <https://www.wvi.org/emergencies/ukraine>

Дата надходження статті: 10.10.2025

Дата прийняття статті: 22.10.2025

Опубліковано: 12.12.2025